

## Nr 47.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1932 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förlängning av den räntefria tiden m. m. beträffande vissa lån till Virestadssjöarnas sänkningsföretag i Kronobergs län.*

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 11 mars 1932 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 222, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva

*dels* att den tid, under vilken ränta icke skall beräknas å i statsrådsprotokollet omnämnda, till utförande av Virestadssjöarnas sänkningsföretag beviljat lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond, må utsträckas från tre till sex år från första lyftningsdagen;

*dels ock* att tidpunkten för gäldandet av första annuiteten å lånen må framflyttas från det sjunde till det tionde året efter första lyftningsdagen.

Beträffande den närmare utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Den 7 november 1924 anvisade Kungl. Maj:t till Virestadssjöarnas sänkningsföretag, avseende torrläggning av mark inom Virestads och Stenbrohults socknar i Kronobergs län *dels* statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 142,110 kronor under villkor, som stadgades i kungörelsen den 28 juli 1916 (nr 376) angående villkoren för erhållande och tillgodonjutande av statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget, *dels ock* lån från odlingslånefonden med 422,140 kronor under de i kungörelsen den 9 oktober 1914 (nr 278) angående villkoren för lån från odlingslånefonden stadgade villkor, varjämte Kungl. Maj:t fastställde arbetsplan för företaget.

Vidare har Kungl. Maj:t den 8 februari 1929 till företagets utförande anvisat *dels* ytterligare statsbidrag med 89,750 kronor, att utgå från statens avdikningsanslag under de villkor, som stadgas i kungörelsen den 11 juni 1926 (nr 257) angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag med däri genom kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 276) gjord ändring, *dels ock* ytterligare lån med 41,580 kronor, att utgå från statens avdikningslånefond under de i kungörelsen den 11 juni 1926 (nr

258) angående villkoren för lån från statens avdiktningsslånefond städgade villkor.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift av den 1 oktober 1931 har styrelsen för ifrågavarande företag på anförda skäl anhållit om fem års räntefrihet å beviljat lån utöver den enligt gällande bestämmelser medgivna tiden för räntefrihet samt fem års anstånd med påbörjandet av amorteringen eller, därest räntefrihet icke kunde erhållas, fem års anstånd med påbörjandet av amorteringen.

Därjämte hava delägarna i företaget i en till Kungl. Maj:t ställd skrift av den 22 oktober 1931 anhållit om ytterligare statsanslag med 150,000 kronor eller, om icke enbart statsanslag till nämnda belopp kunde erhållas, anslag till största möjliga del därav och lån till återstående delen av berörda belopp.

I ärendet hava infortrade utlåtanden avgivits den 25 februari 1932 av lantbruksstyrelsen, som bifogat yttranden av statens lantbruksingenjör I. Helin av den 20 och 26 november 1931, samt den 5 mars 1932 av statskontoret.

Företaget berör omkring 150 fastigheter och omfattar en arel av 1,845.67 hektar.

Företaget skall enligt med lantbruksstyrelsen avslutat kontrakt vara fullbordat den 1 september 1932.

Förslaget till ifrågavarande sjösänkingsföretag upprättades åren 1913—1917 vid en av dåvarande lantbruksingenjören A. Roos handlagd syneförrättning enligt 1879 års dikningslag.

Arbetets påbörjande har fördröjts till följd av rättegång mellan intressenterna i företaget och av detsamma berörda vattenverksägare. Sedan rättegången år 1922 avskrivits genom en mellan parterna träffad överenskommelse, verkställde den under mellantiden nytillkomne lantbruksingenjören Helin, på framställning av företagens intressenter, omräkning av arbetskostnaden ävensom ny uppskattning av båtnaden, med hänsyn till de sedan år 1917 inträffade förändringarna på arbetsmarknaden och i det allmänna konjunkturläget för jordbruket.

I den vid beviljandet år 1927 av förenämnda statsunderstöd verkställda utredningen hade kostnaden för arbetets utförande beräknats till 718,790 kronor 62 öre och den genom detsamma uppkommande båtnaden till 724,232 kronor 41 öre. Av nämnda kostnad utgjorde den egentliga arbetskostnaden omkring 636,800 kronor, medan återstoden eller omkring 82,000 kronor, belöpte på lösen av vattenverk, jordersättningar, förrättningsarvoden m. m.

Enligt nu föreliggande handlingar beräknas den egentliga arbetskostnaden, däri inräknat återstående schaktningsarbete och dylikt, uppgå till omkring 720,700 kronor, vilket belopp med 83,900 kronor eller omkring 13 procent överskrider motsvarande, i arbetsplanen beräknad kostnad, 636,800 kronor. Denna merkostnad har genom skiljedomsutslag i tvist mellan företagens intressenter och vederbörande entreprenör blivit pålagd intressenterna i företaget. Vidare har företaget fått vidkännas ytterligare utgifter, så att totalkostnaden för företaget nu kan beräknas ungefär sålunda:

år 1927 beräknad kostnad för företagets utförande .....	kronor 718,790: 62
beräknad ökning:	
i kostnader för företagets utförande	kronor 83,900: —
marklösen .....	» 5,000: —
skiljedomsförfarande .....	» 10,000: —
räntor, båtnadsjordens utbrytning,	
kontrollantarvoden m. m. ....	» 68,750: —
	» 167,650: —
	summa kronor 886,440: 62.

Fördelad på den i företaget berörda arealen, sedan den däri ingående oodlade jorden reducerats med hänsyn till värdet mellan nämnda jord och åkerjordens värde, motsvarar det totala kostnadsbeloppet en kostnad för hektar av omkring 1,280 kronor.

I enlighet med för lånen gällande bestämmelser beräknas för de första tre åren från första lyftningsdagen icke någon ränta. För näst därpå följande tre år beräknas å lyftade belopp 3.6 procent årlig ränta, vilken vid dessa tre års slut lägges till den beviljade lånesumman. Å det sålunda uppkommande beloppet erlägges från och med det sjunde året efter första lyftningsdagen, till dess lånet blivit slutbetalt, en annuitet av sex procent, därav såsom ränta räknas 3.6 procent å det oguldna kapitalbeloppet.

För de nu ifrågavarande lånen inträder alltså skyldighet att inbetala ränta och amortering under juli 1932 respektive under juni 1936.

I förenämnda skrivelser av den 1 och 22 oktober 1931 har *sökanden* såsom skäl för sina framställningar anfört bland annat, att under år 1931 hade utdebitering verkställt på de i företaget kvarstående delägarna, uppgående till 1,000 kronor per delaktighetsprocent, för återbetalning av tagna lån i Virestads församlings sparbank samt i aktiebolaget Sydsvenska banken å tillhoppa 100,000 kronor och att för fullgörande av återstående arbeten m. m. de kvarstående delägarna komme att under den närmaste tiden få vidkännas så stora utbetalningar, att, om de samtidigt skulle börja återbetalningen av statslånet, detta skulle komma att medföra så oöverskådliga ekonomiska svårigheter, att säkerligen många av delägarna därigenom skulle nödgas gå från gård och grund.

*Lantbruksstyrelsen* har anfört bland annat följande.

Den sammanlagda ökningen av den i arbetsplanen beräknade kostnaden utgjorde omkring 167,650 kronor. Av handlingarna i ärendet syntes framgå, att en icke oväsentlig del av denna kostnadsökning bort kunna undvikas, därest vid arbetets utförande tillämpats mera ändamålsenliga och effektiva metoder, än som här torde varit fallet. Genom att arbetet varit utlämnat på entreprenad hade det emellertid icke varit möjligt för företagets intressenter eller vederbörande lantbruksingenjör att utöva någon inverkan i nämnda avseende.

Med hänsyn till de betydande kostnader, som företaget hade betingat, syntes det antagligt, att det för intressenterna i detsamma under nu rådande förhållanden måste möta stora svårigheter att under den närmare framtiden av egna medel likvidera företagets utgifter utöver det erhållna statsunderstödet, det ville säga (886,450 -- 695,580 =) i runt tal 190,900 kro-

nor. Dessa svårigheter torde i detta fall vara desto mer framträdande, som dels enligt vad i ansökningshandlingarna uppgivits ifrågavarande intressenter utgjordes ända till 90 procent av småbrukare, och dels det från odlingslånefonden erhållna lånet skulle under år 1932 börja amorteras med årliga annuiteter av omkring 31,000 kronor. Fördelade på den i företaget ingående, på sätt förut nämnts i förhållande till åkervärdet uträknade arealen motsvarade nämnda annuitet ett belopp av omkring 45 kronor för hektar. Trots det svåra läge, vari företagens delägare sålunda befunne sig, hade de likväl funnit angeläget framhålla, att de för framtiden väntade sig stort gagn och nytta av företaget.

Med hänsyn till den betydande, om också tillfälliga påfrestning, som blivit en följd huvudsakligen av intressenterna genom förutnämnda skiljedom pålagda kontantutlägg, syntes möjligheten böra undersökas att för dem underlätta likvideringen av företagens engångsutgifter genom lämpligt avvägd lindring i fråga om återbetalningen av statslånet eller genom anvisande av direkta statsunderstöd.

Lantbruksstyrelsens yttrande utmynnar i en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att *dels* den tid, under vilken ränta icke skulle beräknas å de till ifrågavarande företag utlämnade lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond, finge utsträckas från tre till sex år från första lyftningsdagen, *dels ock* tidpunkten för gäldandet av första annuiteten å lånet finge framflyttas från sjunde till det tionde året efter första lyftningsdagen.

Statskontoret har i betraktande av de särskilda omständigheter, som enligt vad lantbruksstyrelsen framhållit i detta fall kunde anses föreligga, icke velat motsätta sig ett medgivande av ytterligare räntefrihet ävensom uppskov med amorteringen på sätt styrelsen härom hemställt.

*Departementschefen* har anfört följande:

»I enlighet med vad lantbruksstyrelsen anfört synes mig ytterligare statsunderstöd till ifrågavarande företag i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet eller lån icke böra medgivas.

Däremot synes mig billighetsskäl tala för att — i likhet med vad riksdagen medgivit (skrivelse 261/1928) i fråga om Dragsängarnas invallningsföretag i Kopparbergs län — giva företaget någon lättnad i fråga om återbetalande av de båda lån, som företaget erhållit. I sådant avseende synes lantbruksstyrelsens förslag, innefattande dels utsträckning av den räntefria tiden från tre till sex år, dels ock framflyttning av tiden för gäldandet av den första annuiteten för det ena lånet till år 1935 och för det andra lånet till år 1939, bereda intressenterna i företaget lindring i de svårigheter, vari de på grund av omständigheternas makt kommit.»

*Utskottet.*

I betraktande av att enligt vad lantbruksstyrelsen i ärendet framhållit särskilda omständigheter i förevarande fall kunna anses föreligga och då statskontoret av denna anledning icke ansett sig böra motsätta sig de av

lantbruksstyrelsen förordade, i propositionen föreslagna lindringarna, tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer sålunda,

att förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 april 1932.

På jordbruksutskottets vägnar:

**C. J. JOHANSSON.**

*Närvarande:* se utlåtande nr 40.